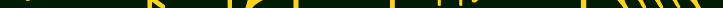

54 57 π $\oplus$ $\boxtimes$ $\sim$ ∇ Δ $\wedge$ ∇ ∇

עֲבָרִית   אַזיזן רעזערוואַרן

[illegible]

משה ואלה שמות בני ישראל

اللغة العربية

JAZYKY BLÍZKÉHO VÝCHODU

Blízký východ - jeden jazykový areál ⇒ areální vlivy

⇒ ovlivňování mezi jazyky

⇒ výpůjčky z jiných jazyků

přejímání cizích slov

* v původním jazyce není přesný termín

* vlastní a místní jména

místní jména

* mění se pomalu, často odrážejí minulý stav, odrážejí ***substrátní jazyk*** (starší jazyk obyvatel regionu, který zanikl), nové etnické skupiny spíše upravují již existující jména

osobní jména

- * nemusí existovat ***zákonitost*** mezi jménem člověka a jazykem, kterým mluví
- * mohou odrážet ***minulost***, mohou být ***přejata z jiného soudobého jazyka***
- * dříve lidé neměli ***příjmení*** ⇒ větší možnost, že jméno odráží jazyk, kterým se mluvilo
- * ***nově příchozí skupiny*** mohly přijmout kulturu a jazyk místního obyvatelstva ⇒ převzít i jeho jména
- * jméno nemuselo vždy korespondovat s ***původem*** nositele

ovlivnění z hlediska syntaktického

- * např. vlivem **sumerštiny** se v **akkadštině** změnilo pořadí slov ve větě

KLASIFIKACE JAZYKŮ

typologické hledisko

- * srovnání **typických rysů** - fonologie, morfologie, syntax
- * dělení do **skupin** podle toho, jakým způsobem se vyjadřují různé **gramatické kategorie**
- * v jedné skupině jazyky, které **spolu nemají nic společného** a pocházejí z různých dob a regionů

genetické hledisko

- * častěji používané
- * na základě **vzájemné příbuznosti**
- * **rodiny jazyků** - jazyky, které vznikaly z určitého **protojazyka** ⇒ skupina používající tento protojazyk se postupně rozšiřovala ⇒ malé skupinky odcházely ⇒ jejich jazyk se začal měnit pod vlivem nového prostředí

KLASIFIKACE JAZYKŮ

* na starověkém Blízkém východě 3 jazykové skupiny

- ⇒ **afroasijská** (starší název *semito-hamitská*)
- ⇒ **indoevropská**
- ⇒ **jazyky izolované**

STAROVĚKÉ BLÍZKOVÝCHODNÍ JAZYKY

RODINA

indoevropská

- 1) anatolské
(chetito-luvijské jazyky)

chetitština

luviština

palajština

lýdština

lykijština

- 2) thrácko-fryžské jazyky

fryžština

- 3) íránské jazyky

médština

perština

afroasijská (semito-hamitská)

semitské jazyky

- 1) východní
akkadština

- 2) západní
eblajština
amorejština
protosinajština
protokananejština
ugaritština

od poč. 1. tis. př. n. l.

- a) severozápadní
foiničtina / punština
hebrejština
ammonština
moábština
edomština
aramejština

- b) jihozápadní
severní a jižní arabština

isolované jazyky

sumerština

churritština

urartejština

elamština

chattijština

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

- * nejstarší doložené - *chetitština* a *staroperština*
- * v severní a východní oblasti
- * dále se dělí na:

1) anatolské / chetito-luvijské jazyky

chetitština

luvijská

palajština

lýdština

lykijština

2) thrácko-fryžské jazyky

fryžština

3) íránské jazyky

médština

perština

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

anatolské / chetito-luvijské jazyky

- * **nejstarší písemně doložené** indoevropské jazyky na světě
- * první písemné doklady - poč. 2. tis př. n. l. - **osobní jména** v záznamech **asyrských kupců** - chetitská a luvijská jména
- * **vlastní texty** až v 17. stol př. n. l. - souvisí s vytvořením **chetitského státu**

chetitština

- * nejlépe doložena
- * tisíce textů psaných **klínovým písmem**, které Chetité přejali prostřednictvím Churritů - **složitější forma** klínopisu z Babylónie
- * psána na **hliněných tabulkách**

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

anatolské / chetito-luvijské jazyky

luvijština

* zapisována dvěma různými písemnými systémy

a) klínové písmo - starší, pochází
z **novochetitského období** (2. pol. 2. tis. př. n. l.)

b) hieroglyfické písmo - obrázkový charakter
- již v novochetitském období, ale **většina** z konce
2. a počátku 1. tis. př. n. l.

palajština

* doložena pouze malým počtem textů

* 17.-16. stol. př. n. l. - glosy v chetitských textech,
klínové písmo

lýdština, lykijština

* doložena pouze malým počtem textů

* především z 6.-4. stol. př. n. l. - nápisy na náhrobních
stélách, **alfabetické písmo**

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

**tabulka popsaná
chetitsky a luvijsky
klínovým písmem
(Chattuša)**

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

luvijské (chetitské) hieroglyfy
(Chattuša, asi 1400 př. n. l.; BM 115655)

luvijské hieroglyfy

(Karchemiš, 1. tis. př. n. l.)

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

thrácko-fryžské jazyky

- * *doloženy* z 1. tis. př. n. l.

- * několik *společných rysů*

  - ⇒ zapisovány *alfabetickým písmem* - asi vzniklo upravením *řecké alfabety*

  - ⇒ obsahují i některá slova přejatá z *řečtiny*

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

íránské jazyky

* **nejstarší doklady** z období kolem **pol. 2. tis. př. n. l.** v pramenech souvisejících se státem **Mitanni** – slovíčka z nějakého **indoíránského jazyka** - vlastní jména, trůní jména vladařů, jména božstev uctívaných, číslovky a odborné termíny související s chovem a výcvikem koní

* **více pramenů** až v **1. tis. př. n. l.** - **oddělení** íránských a indických jazyků - v nápisech **asyrských králů** doloženy dvě velké skupiny íránských kmenů - **Médové a Peršané**

médština

* **nebyla zapisována** - pouze některá slova v **asyrských a babylónských** textech

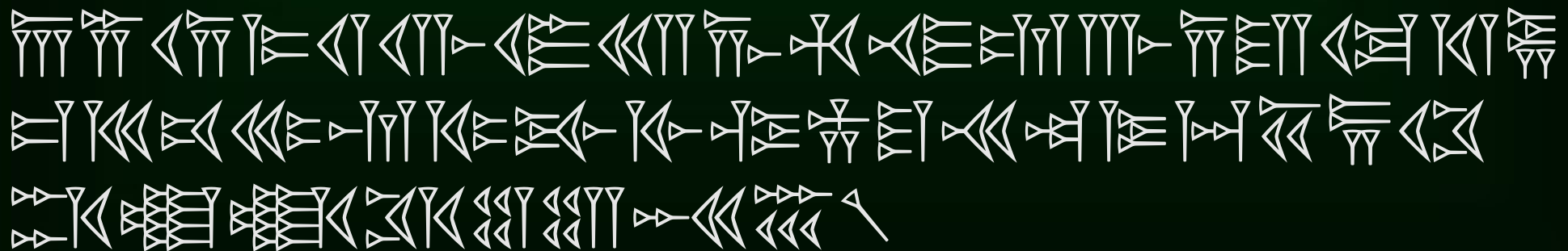
INDOEVROPSKÉ JAZYKY

íránské jazyky

perština

a) staroperština

- * první písemné doklady
- * oficiální jazyk ***achaimenovské říše - královské nápisy*** - často trojjazyčné - ***staropersky, babylónsky, elamsky***
- * ***klínové písmo*** - konsonanty a pouze několik vokálů

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

íránské jazyky

b) středoperština

- * oficiální jazyk za dynastie **Sásánovců** (3.-7. století n. l.)
- * především texty související se ***zoroastrismem***

c) novoperština

- * od 8. století n. l. dodnes
- * úřední jazyk dnešního **Íránu**
- * upravené ***arabské písmo***
- * ovlivněna ***arabštinou*** i ve slovní zásobě

پ	[p]	pe
چ	[č]	che
ژ	[ž]	zhe
گ	[g]	gaf

INDOEVROPSKÉ JAZYKY

staroperské písmo

𐎠𐎡𐎢𐎣𐎤𐎥𐎦𐎧𐎨𐎩𐎪𐎫𐎬𐎭𐎮𐎯𐎰𐎱𐎲𐎳𐎴𐎵𐎶𐎷𐎸𐎹𐎺𐎻𐎼𐎽𐎾𐎿𐏀𐏁𐏂𐏃𐏄𐏅𐏆𐏇𐏈𐏉𐏊𐏋𐏌𐏍𐏎𐏏𐏐𐏑𐏒𐏓𐏔𐏕𐏖𐏗𐏘𐏙𐏚𐏛𐏜𐏝𐏞𐏟𐏠𐏡𐏢𐏣𐏤𐏥𐏦𐏧𐏨𐏩𐏪𐏫𐏬𐏭𐏮𐏯𐏰𐏱𐏲𐏳𐏴𐏵𐏶𐏷𐏸𐏹𐏺𐏻𐏼𐏽𐏾𐏿𐐀𐐁𐐂𐐃𐐄𐐅𐐆𐐇𐐈𐐉𐐊𐐋𐐌𐐍𐐎𐐏𐐐𐐑𐐒𐐓𐐔𐐕𐐖𐐗𐐘𐐙𐐚𐐛𐐜𐐝𐐞𐐟𐐠𐐡𐐢𐐣𐐤𐐥𐐦𐐧𐐨𐐩𐐪𐐫𐐬𐐭𐐮𐐯𐐰𐐱𐐲𐐳𐐴𐐵𐐶𐐷𐐸𐐹𐐺𐐻𐐼𐐽𐐾𐐿𐑀𐑁𐑂𐑃𐑄𐑅𐑆𐑇𐑈𐑉𐑊𐑋𐑌𐑍𐑎𐑏𐑐𐑑𐑒𐑓𐑔𐑕𐑖𐑗𐑘𐑙𐑚𐑛𐑜𐑝𐑞𐑟𐑠𐑡𐑢𐑣𐑤𐑥𐑦𐑧𐑨𐑩𐑪𐑫𐑬𐑭𐑮𐑯𐑰𐑱𐑲𐑳𐑴𐑵𐑶𐑷𐑸𐑹𐑺𐑻𐑼𐑽𐑾𐑿𐒀𐒁𐒂𐒃𐒄𐒅𐒆𐒇𐒈𐒉𐒊𐒋𐒌𐒍𐒎𐒏𐒐𐒑𐒒𐒓𐒔𐒕𐒖𐒗𐒘𐒙𐒚𐒛𐒜𐒝𐒞𐒟𐒠𐒡𐒢𐒣𐒤𐒥𐒦𐒧𐒨𐒩𐒪𐒫𐒬𐒭𐒮𐒯𐒰𐒱𐒲𐒳𐒴𐒵𐒶𐒷𐒸𐒹𐒺𐒻𐒼𐒽𐒾𐒿𐓀𐓁𐓂𐓃𐓄𐓅𐓆𐓇𐓈𐓉𐓊𐓋𐓌𐓍𐓎𐓏𐓐𐓑𐓒𐓓𐓔𐓕𐓖𐓗𐓘𐓙𐓚𐓛𐓜𐓝𐓞𐓟𐓠𐓡𐓢𐓣𐓤𐓥𐓦𐓧𐓨𐓩𐓪𐓫𐓬𐓭𐓮𐓯𐓰𐓱𐓲𐓳𐓴𐓵𐓶𐓷𐓸𐓹𐓺𐓻𐓼𐓽𐓾𐓿𐔀𐔁𐔂𐔃𐔄𐔅𐔆𐔇𐔈𐔉𐔊𐔋𐔌𐔍𐔎𐔏𐔐𐔑𐔒𐔓𐔔𐔕𐔖𐔗𐔘𐔙𐔚𐔛𐔜𐔝𐔞𐔟𐔠𐔡𐔢𐔣𐔤𐔥𐔦𐔧𐔨𐔩𐔪𐔫𐔬𐔭𐔮𐔯𐔰𐔱𐔲𐔳𐔴𐔵𐔶𐔷𐔸𐔹𐔺𐔻𐔼𐔽𐔾𐔿𐕀𐕁𐕂𐕃𐕄𐕅𐕆𐕇𐕈𐕉𐕊𐕋𐕌𐕍𐕎𐕏𐕐𐕑𐕒𐕓𐕔𐕕𐕖𐕗𐕘𐕙𐕚𐕛𐕜𐕝𐕞𐕟𐕠𐕡𐕢𐕣𐕤𐕥𐕦𐕧𐕨𐕩𐕪𐕫𐕬𐕭𐕮𐕯𐕰𐕱𐕲𐕳𐕴𐕵𐕶𐕷𐕸𐕹𐕺𐕻𐕼𐕽𐕾𐕿𐖀𐖁𐖂𐖃𐖄𐖅𐖆𐖇𐖈𐖉𐖊𐖋𐖌𐖍𐖎𐖏𐖐𐖑𐖒𐖓𐖔𐖕𐖖𐖗𐖘𐖙𐖚𐖛𐖜𐖝𐖞𐖟𐖠𐖡𐖢𐖣𐖤𐖥𐖦𐖧𐖨𐖩𐖪𐖫𐖬𐖭𐖮𐖯𐖰𐖱𐖲𐖳𐖴𐖵𐖶𐖷𐖸𐖹𐖺𐖻𐖼𐖽𐖾𐖿𐗀𐗁𐗂𐗃𐗄𐗅𐗆𐗇𐗈𐗉𐗊𐗋𐗌𐗍𐗎𐗏𐗐𐗑𐗒𐗓𐗔𐗕𐗖𐗗𐗘𐗙𐗚𐗛𐗜𐗝𐗞𐗟𐗠𐗡𐗢𐗣𐗤𐗥𐗦𐗧𐗨𐗩𐗪𐗫𐗬𐗭𐗮𐗯𐗰𐗱𐗲𐗳𐗴𐗵𐗶𐗷𐗸𐗹𐗺𐗻𐗼𐗽𐗾𐗿𐘀𐘁𐘂𐘃𐘄𐘅𐘆𐘇𐘈𐘉𐘊𐘋𐘌𐘍𐘎𐘏𐘐𐘑𐘒𐘓𐘔𐘕𐘖𐘗𐘘𐘙𐘚𐘛𐘜𐘝𐘞𐘟𐘠𐘡𐘢𐘣𐘤𐘥𐘦𐘧𐘨𐘩𐘪𐘫𐘬𐘭𐘮𐘯𐘰𐘱𐘲𐘳𐘴𐘵𐘶𐘷𐘸𐘹𐘺𐘻𐘼𐘽𐘾𐘿𐙀𐙁𐙂𐙃𐙄𐙅𐙆𐙇𐙈𐙉𐙊𐙋𐙌𐙍𐙎𐙏𐙐𐙑𐙒𐙓𐙔𐙕𐙖𐙗𐙘𐙙𐙚𐙛𐙜𐙝𐙞𐙟𐙠𐙡𐙢𐙣𐙤𐙥𐙦𐙧𐙨𐙩𐙪𐙫𐙬𐙭𐙮𐙯𐙰𐙱𐙲𐙳𐙴𐙵𐙶𐙷𐙸𐙹𐙺𐙻𐙼𐙽𐙾𐙿𐚀𐚁𐚂𐚃𐚄𐚅𐚆𐚇𐚈𐚉𐚊𐚋𐚌𐚍𐚎𐚏𐚐𐚑𐚒𐚓𐚔𐚕𐚖𐚗𐚘𐚙𐚚𐚛𐚜𐚝𐚞𐚟𐚠𐚡𐚢𐚣𐚤𐚥𐚦𐚧𐚨𐚩𐚪𐚫𐚬𐚭𐚮𐚯𐚰𐚱𐚲𐚳𐚴𐚵𐚶𐚷𐚸𐚹𐚺𐚻𐚼𐚽𐚾𐚿𐛀𐛁𐛂𐛃𐛄𐛅𐛆𐛇𐛈𐛉𐛊𐛋𐛌𐛍𐛎𐛏𐛐𐛑𐛒𐛓𐛔𐛕𐛖𐛗𐛘𐛙𐛚𐛛𐛜𐛝𐛞𐛟𐛠𐛡𐛢𐛣𐛤𐛥𐛦𐛧𐛨𐛩𐛪𐛫𐛬𐛭𐛮𐛯𐛰𐛱𐛲𐛳𐛴𐛵𐛶𐛷𐛸𐛹𐛺𐛻𐛼𐛽𐛾𐛿𐜀𐜁𐜂𐜃𐜄𐜅𐜆𐜇𐜈𐜉𐜊𐜋𐜌𐜍𐜎𐜏𐜐𐜑𐜒𐜓𐜔𐜕𐜖𐜗𐜘𐜙𐜚𐜛𐜜𐜝𐜞𐜟𐜠𐜡𐜢𐜣𐜤𐜥𐜦𐜧𐜨𐜩𐜪𐜫𐜬𐜭𐜮𐜯𐜰𐜱𐜲𐜳𐜴𐜵𐜶𐜷𐜸𐜹𐜺𐜻𐜼𐜽𐜾𐜿𐝀𐝁𐝂𐝃𐝄𐝅𐝆𐝇𐝈𐝉𐝊𐝋𐝌𐝍𐝎𐝏𐝐𐝑𐝒𐝓𐝔𐝕𐝖𐝗𐝘𐝙𐝚𐝛𐝜𐝝𐝞𐝟𐝠𐝡𐝢𐝣𐝤𐝥𐝦𐝧𐝨𐝩𐝪𐝫𐝬𐝭𐝮𐝯𐝰𐝱𐝲𐝳𐝴𐝵𐝶𐝷𐝸𐝹𐝺𐝻𐝼𐝽𐝾𐝿𐞀𐞁𐞂𐞃𐞄𐞅𐞆𐞇𐞈𐞉𐞊𐞋𐞌𐞍𐞎𐞏𐞐𐞑𐞒𐞓𐞔𐞕𐞖𐞗𐞘𐞙𐞚𐞛𐞜𐞝𐞞𐞟𐞠𐞡𐞢𐞣𐞤𐞥𐞦𐞧𐞨𐞩𐞪𐞫𐞬𐞭𐞮𐞯𐞰𐞱𐞲𐞳𐞴𐞵𐞶𐞷𐞸𐞹𐞺𐞻𐞼𐞽𐞾𐞿𐟀𐟁𐟂𐟃𐟄𐟅𐟆𐟇𐟈𐟉𐟊𐟋𐟌𐟍𐟎𐟏𐟐𐟑𐟒𐟓𐟔𐟕𐟖𐟗𐟘𐟙𐟚𐟛𐟜𐟝𐟞𐟟𐟠𐟡𐟢𐟣𐟤𐟥𐟦𐟧𐟨𐟩𐟪𐟫𐟬𐟭𐟮𐟯𐟰𐟱𐟲𐟳𐟴𐟵𐟶𐟷𐟸𐟹𐟺𐟻𐟼𐟽𐟾𐟿𐠀𐠁𐠂𐠃𐠄𐠅𐠆𐠇𐠈𐠉𐠊𐠋𐠌𐠍𐠎𐠏𐠐𐠑𐠒𐠓𐠔𐠕𐠖𐠗𐠘𐠙𐠚𐠛𐠜𐠝𐠞𐠟𐠠𐠡𐠢𐠣𐠤𐠥𐠦𐠧𐠨𐠩𐠪𐠫𐠬𐠭𐠮𐠯𐠰𐠱𐠲𐠳𐠴𐠵𐠶𐠷𐠸𐠹𐠺𐠻𐠼𐠽𐠾𐠿𐡀𐡁𐡂𐡃𐡄𐡅𐡆𐡇𐡈𐡉𐡊𐡋𐡌𐡍𐡎𐡏𐡐𐡑𐡒𐡓𐡔𐡕𐡖𐡗𐡘𐡙𐡚𐡛𐡜𐡝𐡞𐡟𐡠𐡡𐡢𐡣𐡤𐡥𐡦𐡧𐡨𐡩𐡪𐡫𐡬𐡭𐡮𐡯𐡰𐡱𐡲𐡳𐡴𐡵𐡶𐡷𐡸𐡹𐡺𐡻𐡼𐡽𐡾𐡿𐢀𐢁𐢂𐢃𐢄𐢅𐢆𐢇𐢈𐢉𐢊𐢋𐢌𐢍𐢎𐢏𐢐𐢑𐢒𐢓𐢔𐢕𐢖𐢗𐢘𐢙𐢚𐢛𐢜𐢝𐢞𐢟𐢠𐢡𐢢𐢣𐢤𐢥𐢦𐢧𐢨𐢩𐢪𐢫𐢬𐢭𐢮𐢯𐢰𐢱𐢲𐢳𐢴𐢵𐢶𐢷𐢸𐢹𐢺𐢻𐢼𐢽𐢾𐢿𐣀𐣁𐣂𐣃𐣄𐣅𐣆𐣇𐣈𐣉𐣊𐣋𐣌𐣍𐣎𐣏𐣐𐣑𐣒𐣓𐣔𐣕𐣖𐣗𐣘𐣙𐣚𐣛𐣜𐣝𐣞𐣟𐣠𐣡𐣢𐣣𐣤𐣥𐣦𐣧𐣨𐣩𐣪𐣫𐣬𐣭𐣮𐣯𐣰𐣱𐣲𐣳𐣴𐣵𐣶𐣷𐣸𐣹𐣺𐣻𐣼𐣽𐣾𐣿𐤀𐤁𐤂𐤃𐤄𐤅𐤆𐤇𐤈𐤉𐤊𐤋𐤌𐤍𐤎𐤏𐤐𐤑𐤒𐤓𐤔𐤕𐤖𐤗𐤘𐤙𐤚𐤛𐤜𐤝𐤞𐤟𐤠𐤡𐤢𐤣𐤤𐤥𐤦𐤧𐤨𐤩𐤪𐤫𐤬𐤭𐤮𐤯𐤰𐤱𐤲𐤳𐤴𐤵𐤶𐤷𐤸𐤹𐤺𐤻𐤼𐤽𐤾𐤿𐥀𐥁𐥂𐥃𐥄𐥅𐥆𐥇𐥈𐥉𐥊𐥋𐥌𐥍𐥎𐥏𐥐𐥑𐥒𐥓𐥔𐥕𐥖𐥗𐥘𐥙𐥚𐥛𐥜𐥝𐥞𐥟𐥠𐥡𐥢𐥣𐥤𐥥𐥦𐥧𐥨𐥩𐥪𐥫𐥬𐥭𐥮𐥯𐥰𐥱𐥲𐥳𐥴𐥵𐥶𐥷𐥸𐥹𐥺𐥻𐥼𐥽𐥾𐥿𐦀𐦁𐦂𐦃𐦄𐦅𐦆𐦇𐦈𐦉𐦊𐦋𐦌𐦍𐦎𐦏𐦐𐦑𐦒𐦓𐦔𐦕𐦖𐦗𐦘𐦙𐦚𐦛𐦜𐦝𐦞𐦟𐦠𐦡𐦢𐦣𐦤𐦥𐦦𐦧𐦨𐦩𐦪𐦫𐦬𐦭𐦮𐦯𐦰𐦱𐦲𐦳𐦴𐦵𐦶𐦷𐦸𐦹𐦺𐦻𐦼𐦽𐦾𐦿𐧀𐧁𐧂𐧃𐧄𐧅𐧆𐧇𐧈𐧉𐧊𐧋𐧌𐧍𐧎𐧏𐧐𐧑𐧒𐧓𐧔𐧕𐧖𐧗𐧘𐧙𐧚𐧛𐧜𐧝𐧞𐧟𐧠𐧡𐧢𐧣𐧤𐧥𐧦𐧧𐧨𐧩𐧪𐧫𐧬𐧭𐧮𐧯𐧰𐧱𐧲𐧳𐧴𐧵𐧶𐧷𐧸𐧹𐧺𐧻𐧼𐧽𐧾𐧿𐨀𐨁𐨂𐨃𐨄𐨅𐨆𐨇𐨈𐨉𐨊𐨋𐨌𐨍𐨎𐨏𐨐𐨑𐨒𐨓𐨔𐨕𐨖𐨗𐨘𐨙𐨚𐨛𐨜𐨝𐨞𐨟𐨠𐨡𐨢𐨣𐨤𐨥𐨦𐨧𐨨𐨩𐨪𐨫𐨬𐨭𐨮𐨯𐨰𐨱𐨲𐨳𐨴𐨵𐨶𐨷𐨹𐨺𐨸𐨻𐨼𐨽𐨾𐨿𐩀𐩁𐩂𐩃𐩄𐩅𐩆𐩇𐩈𐩉𐩊𐩋𐩌𐩍𐩎𐩏𐩐𐩑𐩒𐩓𐩔𐩕𐩖𐩗𐩘𐩙𐩚𐩛𐩜𐩝𐩞𐩟𐩠𐩡𐩢𐩣𐩤𐩥𐩦𐩧𐩨𐩩𐩪𐩫𐩬𐩭𐩮𐩯𐩰𐩱𐩲𐩳𐩴𐩵𐩶𐩷𐩸𐩹𐩺𐩻𐩼𐩽𐩾𐩿𐪀𐪁𐪂𐪃𐪄𐪅𐪆𐪇𐪈𐪉𐪊𐪋𐪌𐪍𐪎𐪏𐪐𐪑𐪒𐪓𐪔𐪕𐪖𐪗𐪘𐪙𐪚𐪛𐪜𐪝𐪞𐪟𐪠𐪡𐪢𐪣𐪤𐪥𐪦𐪧𐪨𐪩𐪪𐪫𐪬𐪭𐪮𐪯𐪰𐪱𐪲𐪳𐪴𐪵𐪶𐪷𐪸𐪹𐪺𐪻𐪼𐪽𐪾𐪿𐫀𐫁𐫂𐫃𐫄𐫅𐫆𐫇𐫈𐫉𐫊𐫋𐫌𐫍𐫎𐫏𐫐𐫑𐫒𐫓𐫔𐫕𐫖𐫗𐫘𐫙𐫚𐫛𐫜𐫝𐫞𐫟𐫠𐫡𐫢𐫣𐫤𐫦𐫥𐫧𐫨𐫩𐫪𐫫𐫬𐫭𐫮𐫯𐫰𐫱𐫲𐫳𐫴𐫵𐫶𐫷𐫸𐫹𐫺𐫻𐫼𐫽𐫾𐫿𐬀𐬁𐬂𐬃𐬄𐬅𐬆𐬇𐬈𐬉𐬊𐬋𐬌𐬍𐬎𐬏𐬐𐬑𐬒𐬓𐬔𐬕𐬖𐬗𐬘𐬙𐬚𐬛𐬜𐬝𐬞𐬟𐬠𐬡𐬢𐬣𐬤𐬥𐬦𐬧𐬨𐬩𐬪𐬫𐬬𐬭𐬮𐬯𐬰𐬱𐬲𐬳𐬴𐬵𐬶𐬷𐬸𐬹𐬺𐬻𐬼𐬽𐬾𐬿𐭀𐭁𐭂𐭃𐭄𐭅𐭆𐭇𐭈𐭉𐭊𐭋𐭌𐭍𐭎𐭏𐭐𐭑𐭒𐭓𐭔𐭕𐭖𐭗𐭘𐭙𐭚𐭛𐭜𐭝𐭞𐭟𐭠𐭡𐭢𐭣𐭤𐭥𐭦𐭧𐭨𐭩𐭪𐭫𐭬𐭭𐭮𐭯𐭰𐭱𐭲𐭳𐭴𐭵𐭶𐭷𐭸𐭹𐭺𐭻𐭼𐭽𐭾𐭿𐮀𐮁𐮂𐮃𐮄𐮅𐮆𐮇𐮈𐮉𐮊𐮋𐮌𐮍𐮎𐮏𐮐𐮑𐮒𐮓𐮔𐮕𐮖𐮗𐮘𐮙𐮚𐮛𐮜𐮝𐮞𐮟𐮠𐮡𐮢𐮣𐮤𐮥𐮦𐮧𐮨𐮩𐮪𐮫𐮬𐮭𐮮𐮯𐮰𐮱𐮲𐮳𐮴𐮵𐮶𐮷𐮸𐮹𐮺𐮻𐮼𐮽𐮾𐮿𐯀𐯁𐯂𐯃𐯄𐯅𐯆𐯇𐯈𐯉𐯊𐯋𐯌𐯍𐯎𐯏𐯐𐯑𐯒𐯓𐯔𐯕𐯖𐯗𐯘𐯙𐯚𐯛𐯜𐯝𐯞𐯟𐯠𐯡𐯢𐯣𐯤𐯥𐯦𐯧𐯨𐯩𐯪𐯫𐯬𐯭𐯮𐯯𐯰𐯱𐯲𐯳𐯴𐯵𐯶𐯷𐯸𐯹𐯺𐯻𐯼𐯽𐯾𐯿𐰀𐰁𐰂𐰃𐰄𐰅𐰆𐰇𐰈𐰉𐰊𐰋𐰌𐰍𐰎𐰏𐰐𐰑𐰒𐰓𐰔𐰕𐰖𐰗𐰘𐰙𐰚𐰛𐰜𐰝𐰞𐰟𐰠𐰡𐰢𐰣𐰤𐰥𐰦𐰧𐰨𐰩𐰪𐰫𐰬𐰭𐰮𐰯𐰰𐰱𐰲𐰳𐰴𐰵𐰶𐰷𐰸𐰹𐰺𐰻𐰼𐰽𐰾𐰿𐱀𐱁𐱂𐱃𐱄𐱅𐱆𐱇𐱈𐱉𐱊𐱋𐱌𐱍𐱎𐱏𐱐𐱑𐱒𐱓𐱔𐱕𐱖𐱗𐱘𐱙𐱚𐱛𐱜𐱝𐱞𐱟𐱠𐱡𐱢𐱣𐱤𐱥𐱦𐱧𐱨𐱩𐱪𐱫𐱬𐱭𐱮𐱯𐱰𐱱𐱲𐱳𐱴𐱵𐱶𐱷𐱸𐱹𐱺𐱻𐱼𐱽𐱾𐱿𐲀𐲁𐲂𐲃𐲄𐲅𐲆𐲇𐲈𐲉𐲊𐲋𐲌𐲍𐲎𐲏𐲐𐲑𐲒𐲓𐲔𐲕𐲖𐲗𐲘𐲙𐲚𐲛𐲜𐲝𐲞𐲟𐲠𐲡𐲢𐲣𐲤𐲥𐲦𐲧𐲨𐲩𐲪𐲫𐲬𐲭𐲮𐲯𐲰𐲱𐲲𐲳𐲴𐲵𐲶𐲷𐲸𐲹𐲺𐲻𐲼𐲽𐲾𐲿𐳀𐳁𐳂𐳃𐳄𐳅𐳆𐳇𐳈𐳉𐳊𐳋𐳌𐳍𐳎𐳏𐳐𐳑𐳒𐳓𐳔𐳕𐳖𐳗𐳘𐳙𐳚𐳛𐳜𐳝𐳞𐳟𐳠𐳡𐳢𐳣𐳤𐳥𐳦𐳧𐳨𐳩𐳪𐳫𐳬𐳭𐳮𐳯𐳰𐳱𐳲𐳳𐳴𐳵𐳶𐳷𐳸𐳹𐳺𐳻𐳼𐳽𐳾𐳿𐴀𐴁𐴂𐴃𐴄𐴅𐴆𐴇𐴈𐴉𐴊𐴋𐴌𐴍𐴎𐴏𐴐𐴑𐴒𐴓𐴔𐴕𐴖𐴗𐴘𐴙𐴚𐴛𐴜𐴝𐴞𐴟𐴠𐴡𐴢𐴣𐴤𐴥𐴦𐴧𐴨𐴩𐴪𐴫𐴬𐴭𐴮𐴯𐴰𐴱𐴲𐴳𐴴𐴵𐴶𐴷𐴸𐴹𐴺𐴻𐴼𐴽𐴾𐴿𐵀𐵁𐵂𐵃𐵄𐵅𐵆𐵇𐵈𐵉𐵊𐵋𐵌𐵍𐵎𐵏𐵐𐵑𐵒𐵓𐵔𐵕𐵖𐵗𐵘𐵙𐵚𐵛𐵜𐵝𐵞𐵟𐵠𐵡𐵢𐵣𐵤𐵥𐵦𐵧𐵨𐵩𐵪𐵫𐵬𐵭𐵮𐵯𐵰𐵱𐵲𐵳𐵴𐵵𐵶𐵷𐵸𐵹𐵺𐵻𐵼𐵽𐵾𐵿𐶀𐶁𐶂𐶃𐶄𐶅𐶆𐶇𐶈𐶉𐶊𐶋𐶌𐶍𐶎𐶏𐶐𐶑𐶒𐶓𐶔𐶕𐶖𐶗𐶘𐶙𐶚𐶛𐶜𐶝𐶞𐶟𐶠𐶡𐶢𐶣𐶤𐶥𐶦𐶧𐶨𐶩𐶪𐶫𐶬𐶭𐶮𐶯𐶰𐶱𐶲𐶳𐶴𐶵𐶶𐶷𐶸𐶹𐶺𐶻𐶼𐶽𐶾𐶿𐷀𐷁𐷂𐷃𐷄𐷅𐷆𐷇𐷈𐷉𐷊𐷋𐷌𐷍𐷎𐷏𐷐𐷑𐷒𐷓𐷔𐷕𐷖𐷗𐷘𐷙𐷚𐷛𐷜𐷝𐷞𐷟𐷠𐷡𐷢𐷣𐷤𐷥𐷦𐷧𐷨𐷩𐷪𐷫𐷬𐷭𐷮𐷯𐷰𐷱𐷲𐷳𐷴𐷵𐷶𐷷𐷸𐷹𐷺𐷻𐷼𐷽𐷾𐷿𐸀𐸁𐸂𐸃𐸄𐸅𐸆𐸇𐸈𐸉𐸊𐸋𐸌𐸍𐸎𐸏𐸐𐸑𐸒𐸓𐸔𐸕𐸖𐸗𐸘𐸙𐸚𐸛𐸜𐸝𐸞𐸟𐸠𐸡𐸢𐸣𐸤𐸥𐸦𐸧𐸨𐸩𐸪𐸫𐸬𐸭𐸮𐸯𐸰𐸱𐸲𐸳𐸴𐸵𐸶𐸷𐸸𐸹𐸺𐸻𐸼𐸽𐸾𐸿𐹀𐹁𐹂𐹃𐹄𐹅𐹆𐹇𐹈𐹉𐹊𐹋𐹌𐹍𐹎𐹏𐹐𐹑𐹒𐹓𐹔𐹕𐹖𐹗𐹘𐹙𐹚𐹛𐹜𐹝𐹞𐹟𐹠𐹡𐹢𐹣𐹤𐹥𐹦𐹧𐹨𐹩𐹪𐹫𐹬𐹭𐹮𐹯𐹰𐹱𐹲𐹳𐹴𐹵𐹶𐹷𐹸𐹹𐹺𐹻𐹼𐹽𐹾𐹿𐺀𐺁𐺂𐺃𐺄𐺅𐺆𐺇𐺈𐺉𐺊𐺋𐺌𐺍𐺎𐺏𐺐𐺑𐺒𐺓𐺔𐺕𐺖𐺗𐺘𐺙𐺚𐺛𐺜𐺝𐺞𐺟𐺠𐺡𐺢𐺣𐺤𐺥𐺦𐺧𐺨𐺩𐺪𐺫𐺬𐺭𐺮𐺯𐺰𐺱𐺲𐺳𐺴𐺵𐺶𐺷𐺸𐺹𐺺𐺻𐺼𐺽𐺾𐺿𐻀𐻁𐻂𐻃𐻄𐻅𐻆𐻇𐻈𐻉𐻊𐻋𐻌𐻍𐻎𐻏𐻐𐻑𐻒𐻓𐻔𐻕𐻖𐻗𐻘𐻙𐻚𐻛𐻜𐻝𐻞𐻟𐻠𐻡𐻢𐻣𐻤𐻥𐻦𐻧𐻨𐻩𐻪𐻫𐻬𐻭𐻮𐻯𐻰𐻱𐻲𐻳𐻴𐻵𐻶𐻷𐻸𐻹𐻺𐻻𐻼𐻽𐻾𐻿𐼀𐼁𐼂𐼃𐼄𐼅𐼆𐼇𐼈𐼉𐼊𐼋𐼌𐼍𐼎𐼏𐼐𐼑𐼒𐼓𐼔𐼕𐼖𐼗𐼘𐼙𐼚𐼛𐼜𐼝𐼞𐼟𐼠𐼡𐼢𐼣𐼤𐼥𐼦𐼧𐼨𐼩𐼪𐼫𐼬𐼭𐼮𐼯𐼰𐼱𐼲𐼳𐼴𐼵𐼶𐼷𐼸𐼹𐼺𐼻𐼼𐼽𐼾𐼿𐽀𐽁𐽂𐽃𐽄𐽅𐽆𐽇𐽋𐽍𐽎𐽏𐽐𐽈𐽉𐽊𐽌𐽑𐽒𐽓𐽔𐽕𐽖𐽗𐽘𐽙𐽚𐽛𐽜𐽝𐽞𐽟𐽠𐽡𐽢𐽣𐽤𐽥𐽦𐽧𐽨𐽩𐽪𐽫𐽬𐽭𐽮𐽯𐽰𐽱𐽲𐽳𐽴𐽵𐽶𐽷𐽸𐽹𐽺𐽻𐽼𐽽𐽾𐽿𐾀𐾁𐾃𐾅𐾂𐾄𐾆𐾇𐾈𐾉𐾊𐾋𐾌𐾍𐾎𐾏𐾐𐾑𐾒𐾓𐾔𐾕𐾖𐾗

ISOLOVANÉ JAZYKY

- * *nelze* je prokazatelně zařadit do *žádné známé jazykové rodiny*
- * *nejsou* zpravidla příbuzné ani *mezi sebou*, ale objevují se i dva příbuzné
- * až na výjimky poměrně *špatně dokumentovány*

sumerština

churritština a *urartejština*

elamština

chattijština

ISOLOVANÉ JAZYKY

sumerština

- * nejlépe **zdokumentovaný** izolovaný blízkovýchodní jazyk
- * zapisována **klínovým písmem** - vyvinulo se z písma **piktografického**
- * z **morfologického** hlediska řazena mezi jazyky **aglutinační** - prefixy, infixy a sufixy se na sebe hromadí
- * **absorbovala** mnoho slov z dalších jazyků
  - ⇒ **akkadština** - ovlivnění nejpozději od **1. pol. 3. tis. př. n. l.**
  - ⇒ **protoeufratština** a **prototigridština**

ISOLOVANÉ JAZYKY

sumerština

- * dvě *vývojové fáze*

  - a) starosumerština*

  - b) novosumerština*

  - ⇒ *velké množství textů* nejrůznějšího charakteru

- * později *jako mluvený jazyk zanikla* - zůstala literárním a liturgickým jazykem, který znali pouze písaři ve školách, kněží a další učenci

ISOLOVANÉ JAZYKY

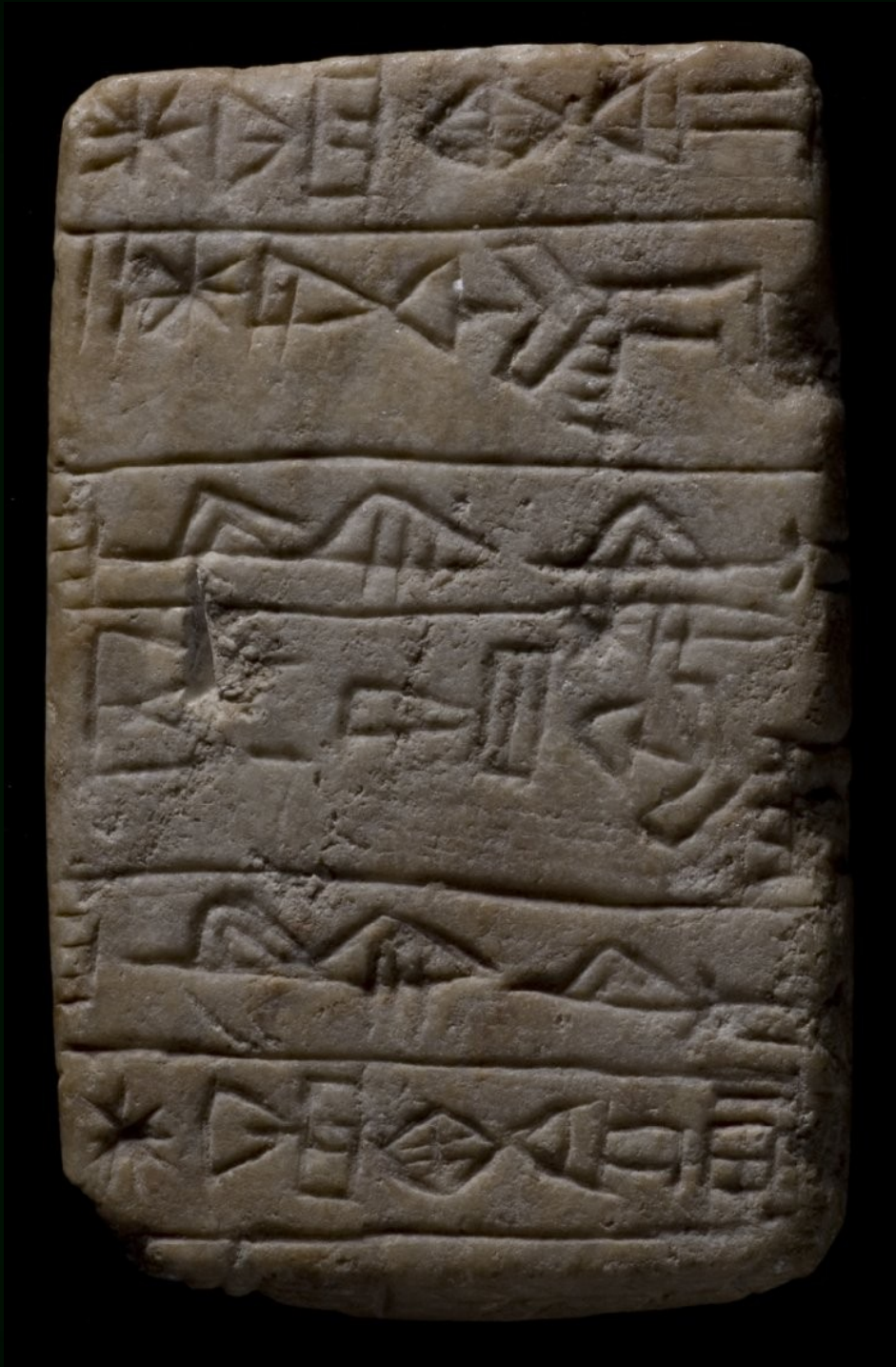

piktografické klínové písmo

(Uruk; mezi 3300-3100 př. n. l.; BM 140852)

ISOLOVANÉ JAZYKY

sumerština

starosumerská tabulka
(RD III; BM 116982)

ISOLOVANÉ JAZYKY

sumerština

novosumerská tabulka
(Ur III; BM 22350)

ISOLOVANÉ JAZYKY

churritština a urartejština

- * *příbuzné* - zřejmě společný prajazyk – **churrouartejština**

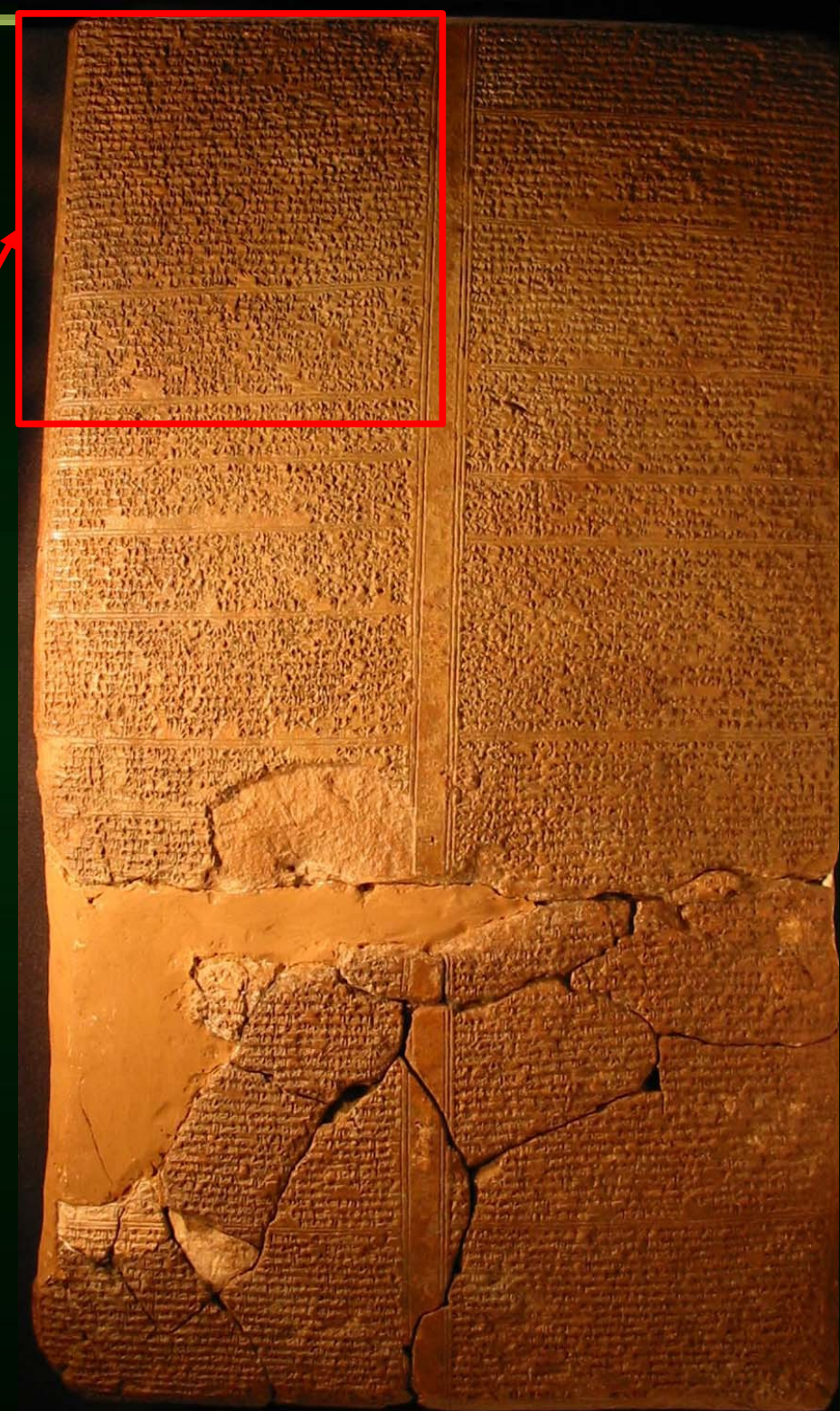
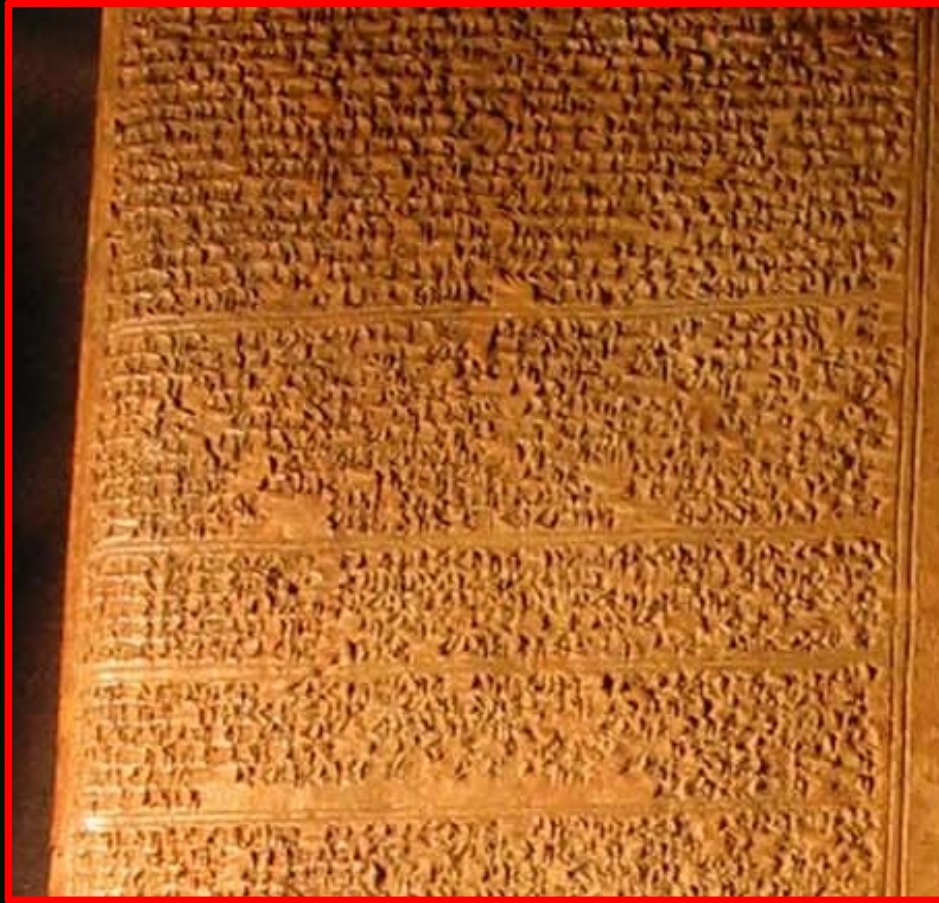
churritština

- * *texty z 2. tis. př. n. l. - z různých oblastí - J Mezopotámie, Mari, Anatolie, Ugarit, Tell el-Amarna*
- * *z **centra** churritského státu Mittani téměř **žádné texty***
- * *zápis **klínovým písmem** přejatým z Mezopotámie*

ISOLOVANÉ JAZYKY

churritština

„mitannský dopis“
(el-Amarna; VAT 422)

ISOLOVANÉ JAZYKY

urartejšťina

- * texty z 1. pol. 1. tis př. n. l. - V Anatolie a SZ Írán (mezi jezery Van a Urmia)
- * *první doklady* nepřímé – zmínky v *asyrských královských nápisech*
- * *většina* písemných pramenů z V Anatolie - jezero Van - hl. město Tušpa
- * *zápis*
  - ⇒ *klínové písmo* - stejné jako v soudobých asyrských textech
  - ⇒ *luvijské hieroglyfy*
  - ⇒ *urartejské hieroglyfy* - dosud nerozluštěny

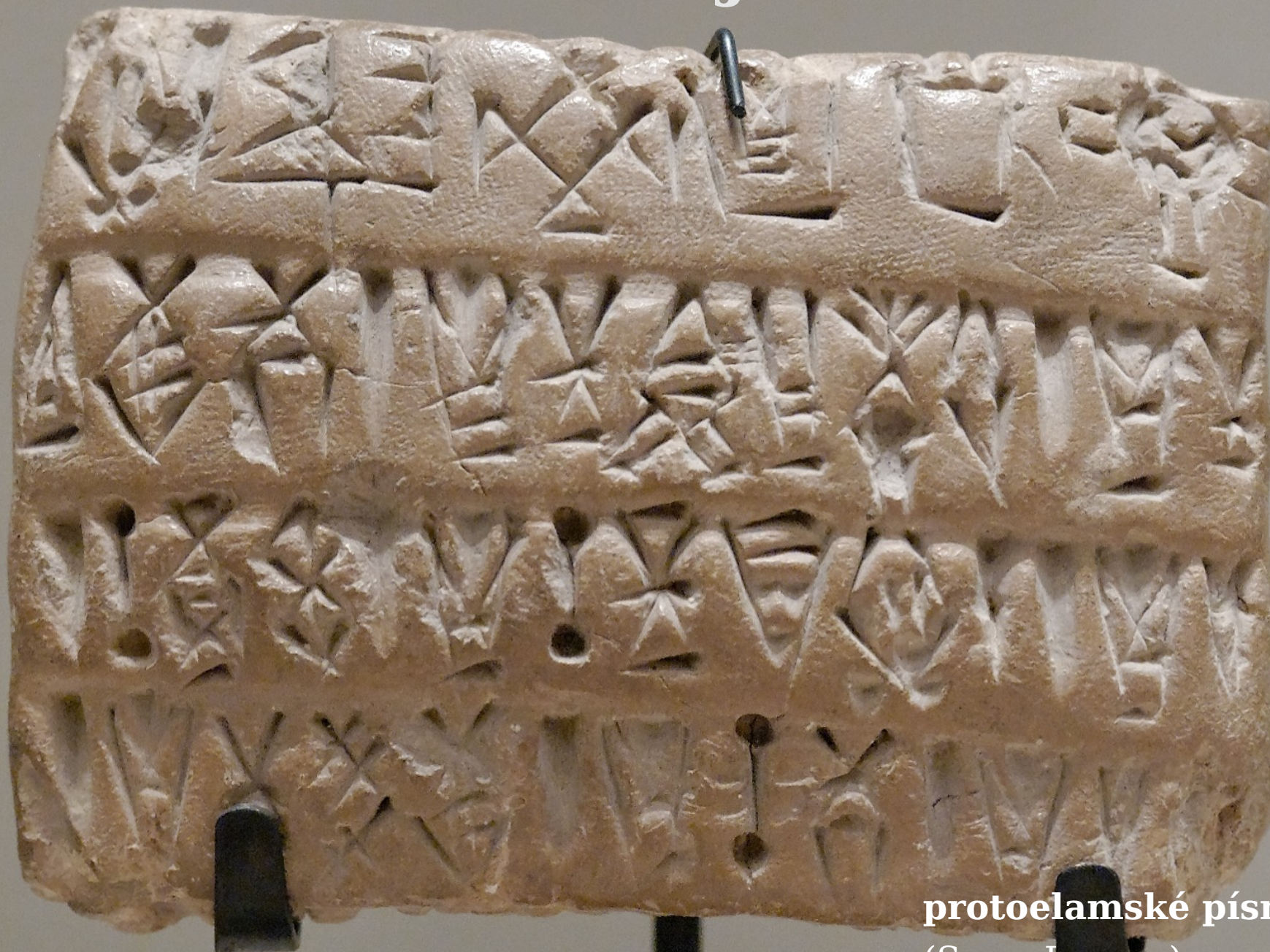

ISOLOVANÉ JAZYKY

elamština

- * *první písemné památky* - poč. 3. tis. př. n. l.
- * *protoelamské písmo* - podobné soudobému *mezopotamskému písmu*, ale zřejmě se vyvíjela *nezávisle*, snad pouze inspirace
- * později klínové písmo z **Mezopotámie**
- * používána i v období **Perské říše** - v 2. a 1. tis. př. n. l.
- * po zániku *achaimenovské říše* zmizela

ISOLOVANÉ JAZYKY

protoelamské písmo
(Susy; Louvre)

AFROASIJSKÉ JAZYKY

* **nejvýznamnější** skupina starověkého **Blízkého východu**

* starší název **semito-hamitské** - ze **Starého zákona** -
Noemovi synové (Gn 7-10; 1 Pa 1:4)

⇒ Šém - שֵׁם

⇒ Chám - חָם

⇒ Jafet - יָפֶֿתֿ

1) **egyptština** - všechna stadia

2) **kúšitské**

3) **libyjsko-berberské** - S Afrika

4) **čadské** - kolem jezera Čad

5) **semitské**

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky

charakteristické rysy

* **typické hlásky**, které v češtině většinou nemáme:

⇒ **emfatické** (důrazné) - (q ṣ ṭ - ط ظ ض ص - ט צ ק)

⇒ **laryngály** (hrdelnice) - (ḥ - ח ה - א ע ה)

* **trojradikalismus kořene** - jednotlivé tvary ⇒ vokály, prefixy, sufixy

⇒ **akk** - šaṭāru (psát), iṣtur (psal), iṣaṭṭar (píše), šaṭīru (písař), šaṭru (psaný)

⇒ **ar** - كُتِبَ (psal), يَكْتُبُ (píše), مَكْتَب (úřad), مَكْتَبَة (knihovna), كِتَاب (kniha), كَاتِب (písař), مَكْتُوب (psaný), كِتَابَة (psaní)

⇒ **he** - כָּתַב (psal), כוֹתֵב (píše), לִכְתּוֹב (psát), כְּתוּב (psaný), מִכְתָּב (dopis, nápis)

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky

charakteristické rysy

- * hlavní význam ***konsonanty*** - ***vokály*** jen k bližšímu určení významu - v jazycích zaznamenávaných abecedním písmem se většinou nepíší
- * ***dva rody*** - ***femininum*** a ***maskulinum***
- * ***tři čísla*** - ***singulár***, ***plurál***, ***duál***
- * ***slovesné kmeny*** - tvořené podle pravidelných schémat ⇒ lze vyjádřit i jemné významové nuance
- * ***zájmena*** - často ***připojená*** za jména, předložky nebo za slovesa
- * časté používání ***genitivního spojení*** (*bāb bīti*, بَابُ الْبَيْتِ)

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky

charakteristické rysy

* určitá **společná jazyková zásoba** ⇒ **zájmena**

	jednotné číslo			množné číslo		
	akk.	ar.	hebr.	akk.	ar.	hebr.
1	anāku	أَنَا	אֲנִי	nīnu	نَحْنُ	אֲנֵינוּ
2. m	attā	أَنْتَ	אַתָּה	attunu	أَنْتُمْ	אַתֶּם
2. ž	attī	أَنْتِ	אַתְּ	attina	أَنْتُنَّ	אַתֶּינָא
3. m	šū	هُوَ	הוּא	šunu	هُمْ	הֵם
3. ž	šī	هِيَ	הִיא	šina	هُنَّ	הֵנָּה

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky

⇒ **názvy některých zvířat** - např.:

pes: *kalbu(m)*, כָּלֵב, קָלָב

medvěd: *dabû*, דָּב, דַּב

osel: *imēru(m)*, חֲמֹר, חִמָּר

⇒ **číslovky** (**deset:** *ešru*, עֶשְׂרִי, עֶשְׂרִים)

⇒ **příbuzenské termíny** - např.:

matka: *ummu(m)*, אִמָּה, אִמָּה

otec: *abu(m)*, אָב, אֲבִי

bratr: *aḥu(m)*, אָח, אֲחִי

sestra: *aḥātu(m)*, אֲחֻת, אֵחָה

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky

- * **pravlast** nejistá - Arabský poloostrov?, Sýrie?, S Afrika?
  - * již ve **starověku** Semité **významnou složkou** populace Blízkého východu
  - * **nejstarší zmínky** v 1. pol. 3. tis. př. n. l. - **osobní jména** semitského původu v **sumerských textech**
  - * **dnes** známo kolem **70 forem** semitských jazyků - jen **málo** zastoupeno v pramenech
- dřívější dělení** - na pět velkých větví
- 1) **kanaanejská**
  - 2) **aramejská**
  - 3) **akkadská**
  - 4) **arabská**
  - 5) **etiopská**

AFROASIJSKÉ JAZYKY

* později objeveny ***další*** semitské jazyky ***nezařaditelné*** do některé z těchto větví

dnešní dělení - z hlediska geografického:

1. VÝCHODNÍ

⇒ ***akkadština***

2. ZÁPADNÍ

⇒ ***eblajština***

⇒ ***amorejština***

⇒ ***protosinajština***

⇒ ***protokananejština***

⇒ ***ugaritština***

od 1. tis. př. n. l.

a) ***severozápadní***

⇒ ***foiničtina / punština***

⇒ ***hebrejština***

⇒ ***ammonština***

⇒ ***moábština***

⇒ ***edomština***

⇒ ***aramejština***

b) ***jihozápadní***

⇒ ***severní a jižní arabština***

⇒ ***etiopské jazyky***

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky - východní

akkadština

- * texty v 2. pol. 3. tis. př. n. l. - Semité v Mezopotámii začali *používat písmo*
- * *předtím* pouze akkadská slova v *sumerských textech*
- * *první* texty - S Babylónie, z oblasti zvané Akkad - Akkadský stát
- * *jediná z východní větve* semitských jazyků - ovlivněna *sumerštinou* Sumerové a Akkadové v *těsném soužití* od nejstarších historických dob

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky - východní

akkadština

vývojové fáze akkadštiny

* *staroakkadština* - *nejstarší* písemně doložený sem. jazyk

⇒ *většina* textů z 24.-22. stol. př. n. l. - Akkadský stát

⇒ *úpadek* - z konce 3. tis. př. n. l. - jen málo textů

* poč. 2. tis. př. n. l. - *rozmach* - *dva hlavní dialekty*

a) *asyrštiny* - S Mezopotámie (Asýrie) - archaičtější
staro-, stredo-, novoasyrštiny

b) *babylónština* - J Mezopotámie (Babylónie)
staro-, stredo-, novobabylónština

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky - východní

akkadština

* během vývoje určité *změny v hláskosloví*

⇒ *kontrakce vokálů* - např. **šiāmum** (určit) ⇒ později **šâmu**

⇒ *odpadla mimace* (m) na konci slov - např. **kalbum** (pes) – **kalbu** (novobabylónsky)

* kolem **pol. 1. tis. př. n. l.** - asyrština i babylónština už *nesloužily* k běžné komunikaci ⇒ nahrazeny *aramejštinou* ⇒ akkadský jazyk pouze *jazykem psaným* ⇒ *pozdní babylónština*

* *poslední texty* v akkadštině kolem roku **70 n. l.**

* *standardní babylónština* – jazyk literárních skladeb od 2. pol. 2. tis. př. n. l.

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky - východní

akkadština

písmo

- * **klínové** - přejato v pol. 3. tis. př. n. l. od Sumerů
- * dále se **rozvíjelo**, měnilo a zjednodušovalo

starobabylónské období - dvě formy klínopisu

- ⇒ **monumentální** - archaičtější - psaní významných textů
- ⇒ **kurziva** - zjednodušená - psaní běžných dopisů

новоasyrského období

- ⇒ královské nápisy písmen velmi **podobným**
starobabylónské kurzivě

AFROASIJSKÉ JAZYKY

semitské jazyky - východní

akkadština

上重下重下重下重

(OB monumentální)

五五五五五五五五

(OB kursiva)

陸奥國

(NA)

ZÁPADOSEMITSKÉ JAZYKY

(3. a 1. pol. 2. tis. př. n. l.)

ebلاجština

- * **nejstarší** doložený západosemitský jazyk (SZ větev)
- * doložena v 2. pol. 3. tis. př. n. l.
- * město **Ebla** (dn. **Tell Mardích**; J od **Aleppa**)
- * zapisována **klínovým písmem** na **hliněné tabulky**
- * nalezeno kolem 17 tisíc tabulek a fragmentů
- * texty nejrůznějšího charakteru (např. **sumersko-ebلاجské lexikální texty**)

ZÁPADOSEMITSKÉ JAZYKY

(3. a 1. pol. 2. tis. př. n. l.)

amorejšťina

- * z konce 3. a 1. pol. 2. tis. př. n. l.
- * známa pouze **zprostředkovaně** - osobní jména v textech psaných jiným jazykem
- * v akk. **Amurru** - stejně označována také oblast podél pobřeží **Středozemního moře**, odkud zřejmě původně pocházeli, také význam **západ**
- * v **akkadských** i v **sumerských** pramenech - **Amorejci** pronikali J i S Mezopotámie
  - ⇒ zakládali **vlastní dynastie**
  - ⇒ přijali **mezopotamskou kulturu a jazyk**

VZNIK ABECEDY

(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

- * v **2. tis. př. n. l.** již **více** semitských jazyků
- * většina doložena v **Syropalestině**
- * zcela jiný **princip zapisování**
- * mez. **klínové písmo** tvořeno **složitým systémem** znaků pro slova, slabiky i jen samotné vokály
  - ⇒ jeden znak mohl být čten více způsoby
  - ⇒ jedna slabika mohla mít více způsobů zápisu
- * v západosemitské oblasti písma **hlásková** - alfabetická - znak reprezentoval pouze **jednu hlásku**
- * označení - doloženo od 3. století př. n. l.
  - ⇒ odvozeno od prvních dvou písmen **řecké abecedy** (alfa, beta)

VZNIK ABECEDY

(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

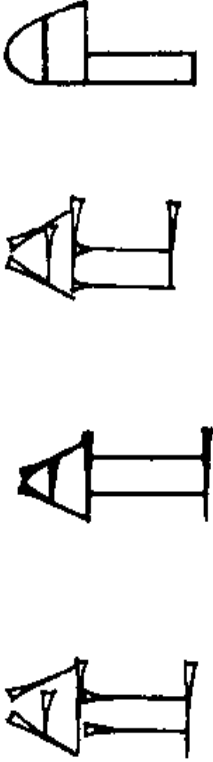

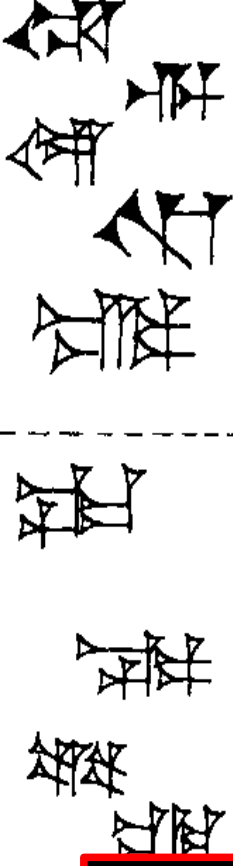

* ***zjednodušující tendence*** byly patrné už v mezopotamském ***klínovém písmu***

- ⇒ zjednodušení ***piktogramů*** na jednotlivé znaky
- ⇒ ty už neznamenal pouze pojem, ale také ***slabiku***
- ⇒ ponechaly si však i svůj původní význam ***celého slova***
- ⇒ čtení jednoho grafému bylo ve většině případů ***nejisté***
- ⇒ v jednotlivých obdobích užíván jen ***určitý počet*** klínových znaků, ale toto číslo ***v řádech několika set***

VZNIK ABECEDY

(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

		<p>A</p> 				<p>sak 99 šak 99 riš ris res ša₂₄</p>	<p>𐎶 𐎶 𐎶 𐎶 𐎶 𐎶 𐎶 𐎶</p>

**vývoj klínopisného znaku
SAG (hlava)**

VZNIK ABECEDY

(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

- * **hláskové písmo** - jeden znak značí pouze jedinou hlásku
- * z hlásek v nejstarších abecedních systémech zapisovány **pouze konsonanty**
- * **vokály** se většinou nezapisovaly vůbec
- * tato tendence i v **pozdějších písmech**
  - ⇒ **vokály** se označují pouze **občas**
  - ⇒ **dlouhé** pomocí **konsonantů**
  - ⇒ **krátké** většinou **vůbec**
- * výrazné se **zmenšil počet znaků** na 20-32 ⇒ lehčí osvojení si **umění psát** ⇒ **rozšíření znalosti písma**
- * **pramenů** z nejstarších období jen **velmi málo**; **problematická** je i jejich **přesnější datace**

VZNIK ABECEDY

(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

protosinajské písmo

- * objeveno archeology vedenými **Flindersem Petriem** na **Sinajském poloostrově**
- * v **pol. 2. tis. př. n. l.** zde vznikaly doly na tyrkys, malachit a měď
- * **Semité** pracující v těchto dolech zde postavili chrám
  - ⇒ nápisy psány **egyptskými hieroglyfy**
  - ⇒ i **alfabetickým** písmen o **32 znacích**

VZNIK ABECEDY

(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

ugaritština

- * **15.-13. století př. n. l.** v Ugaritu
- * v Ugaritu několik *různých jazyků* - *akkadština, chetitština, churritština, ugaritština*
  - ⇒ *výpůjčky* jednotlivých slov a ojediněle i gramatických forem z cizích jazyků
- * poměrně *bohaté písemnictví*
- * **hláskové písmo**
  - ⇒ vzhledem napodobuje písmo *klínové*
  - ⇒ však *hláskové*
  - ⇒ obsahuje pouhých **30 znaků**
- * zaniklo **koncem 13. století př. n. l.**

VZNIK ABECEDY

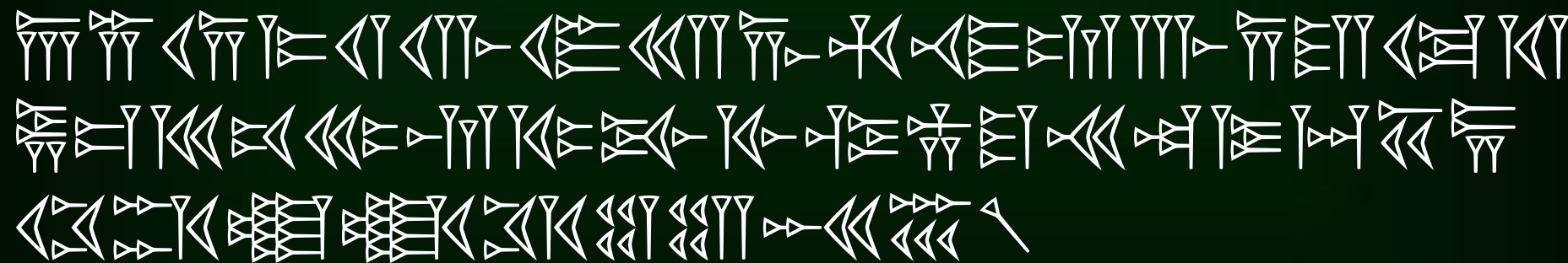
(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

ugaritština

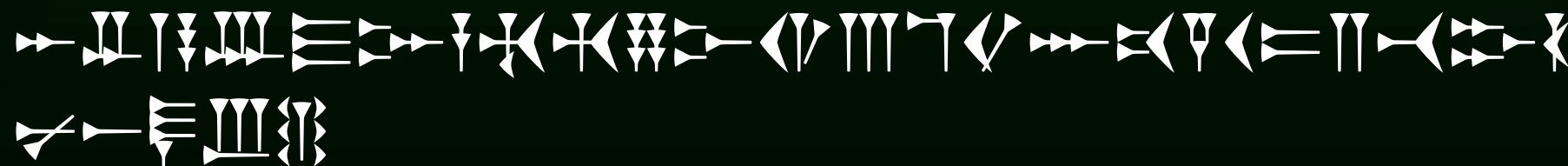
mezopotamský klínopis

staroperské písmo

ugaritské písmo

VZNIK ABECEDY

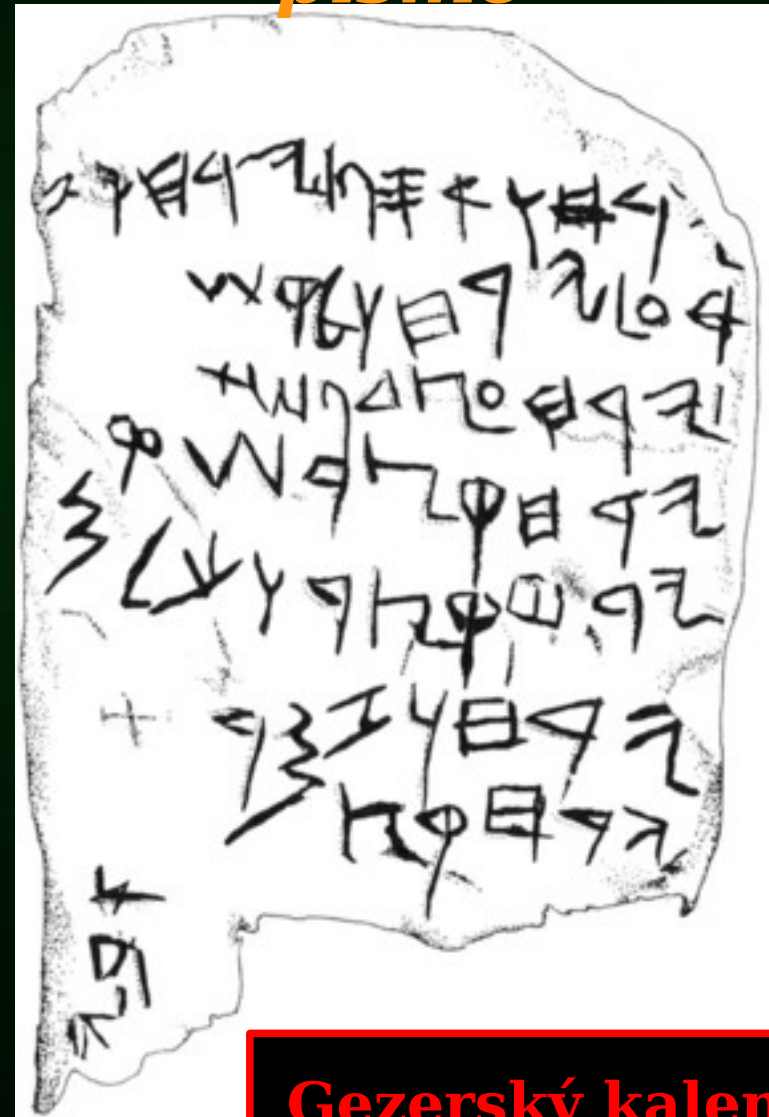
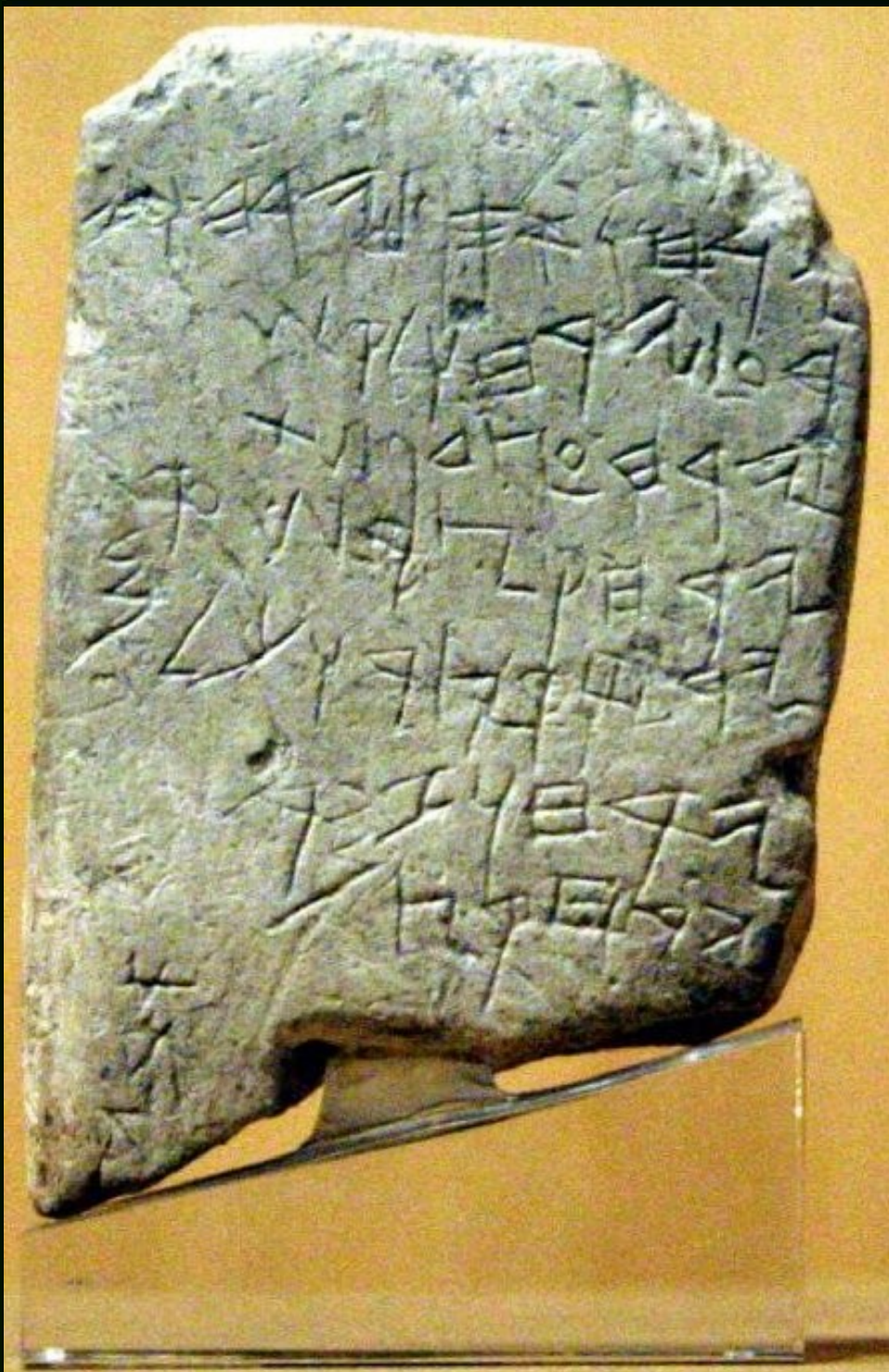
(konec 2. a začátek 1. tis. př. n. l.)

protokananejské (protokanaánské) písmo

- * nápisy v **Palestině** v *1. pol. 1. tis. př. n. l.*
- * nejstarším dokladem je tzv. *Gezerský kalendář*
  - ⇒ vznikl zřejmě okolo roku *900 př. n. l.*

VZNIK ABECEDY

protokananejské písmo

Gezerský kalendář

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

(1. tis. př. n. l.)

foiničtina

- * především ve **Foinikii** (pobřeží dn. **Libanonu** a **Sýrie**)
- * od konce 2. tis. př. n. l.; poslední doklady z římské doby
- * variantou foiničtiny je **punština** (**Sardinie**, **Sicílie**, **Španělsko** a **S Afrika**)
  - ⇒ doložena z **Kartága** od **5. do pol. 2. stol. př. n. l.**
  - ⇒ jinde v **S Africe** ještě v **prvních stoletích n. l.**
  - ⇒ **novopunština**

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

(1. tis. př. n. l.)

foiničtina

- * psána *hláskovým písmem*
- * vzniklo *koncem 2. tis. př. n. l.*
- * zřejmě pod vlivem písma *protosinajského, protokanaánského a ugaritského*
- * *22 písmen* a obsahovala pouze *souhlásky*
- * *samohlásky* se nepsaly
- * *zprava doleva*, zpočátku bez *mezer* či *interpunkce*

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

(1. tis. př. n. l.)

foiničtina

foinické písmo

h u a d r j o k s y z y n (+) e ~ y n a n s x

$$\angle \quad \cup \quad \cap \quad \Delta \quad \nabla \quad \gamma \quad \Sigma \quad \neq \quad \otimes \quad \approx \quad \times$$

alef	beth	gimel	daleth	he	waw	zajin	heth	teth	jod	kaf
vůl	dům	velbloud	dveře	vrata	hák	zbraň			ruka	dlaň

C y Y ≡ O J W Φ Δ w x

lamed	mem	nun	samech	ajin	pe	sade	gof	reš	sin	tau
bodec	voda	had	ryba	ako	ústa			hlava	zub	kříž

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

(1. tis. př. n. l.)

foiničtina

* *foinická kolonizace* - hláskové písmo se v *1. tis. př. n. l.* rozšířilo i mimo oblast **Předního východu** a ovlivnilo *vznik dalších abeced*

v **Asii** z něho vychází:

- ⇒ *aramejské* písmo
  - ⇒ *kvadrátní* písmo *hebrejské*
  - ⇒ písmo *syrské*
  - ⇒ *nabatejské*
  - ⇒ *palmyrské*
  - ⇒ písma *indická*

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

(1. tis. př. n. l.)

foiničtina

foinické písmo:

$\frac{1}{\sqrt{2}} \left(\frac{1}{\sqrt{2}} (\psi_1 + \psi_2) + \frac{i}{\sqrt{2}} (\psi_3 - \psi_4) \right)$

hebrejské písmo kvadrátní:

אבגדהוזהטיך כלממןסעףפץקשתתת

hebrejská kurzíva:

תשרק צפצפה סמל כב' טחזו הצגה

syrské písmo:

[illegible]

arabské písmo:

ابتججخذر ز سشصضطظعفقلمنهو

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

(1. tis. př. n. l.)

foiničtina

- * v **Evropě** - poč. 8. stol. př. n. l. - **Řekové**
- * zaznamenávali i **vokály** - znaky pro některé konsonanty
  - ⇒ současné **řecké** písmo
  - ⇒ **hlaholice**
  - ⇒ **azbuka**
  - ⇒ přes **etruské varianty** písmo **latinské**
    - ⇒ vliv **Říma** - celá oblast **západní části říše**
    - ⇒ **christianizace** - písmo evropské civilizace
    - ⇒ **koloniální expanze** - z Evropy dále
      - ⇒ zeměpisně nejrozšířenější písmo

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

(1. tis. př. n. l.)

foiničtina

pozdější abecedy vzniklé z foinického písma

řecké písmo:

ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

αβγδεζηθικλμνξοπρςστυφχψω

hlaholice:

ጌዴጾቻቸውን በጤናማ ዕድሜ ውስጥ ለማድረግና ለማቆም ለሚችሉት ሁሉም ልጆች ማዕከላዊ ጥያቄዎችን ማሟላት

azbuka:

А Б В Г Д Е Ж З И Й К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ

абвгдежзийклмнопрстуфхцчшщ

latinka:

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

aramejšťina

* v **1. tis. př. n. l.** - nejvýznamnější jazyk **Předního východu** - dorozumívací jazyk celého regionu

vývojové fáze

* *stará aramejšťina*

- ⇒ doložena v **9. stol. př. n. l.**
- ⇒ skupina dialektů nomádského obyvatelstva osídlujícího **Mezopotámii a Syropalestinu**
- ⇒ **Aramejci** poprvé v asyrských pramenech
- ⇒ od **11. století př. n. l.** státy v **S Mezopotámii a Sýrii**
- ⇒ *arameizace* Předního východu - už **1. pol. 1. tis. př. n. l.** se zřejmě běžně hovořilo aramejsky

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

aramejšťina

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

aramejšťina

* *říšská aramejšťina*

- ⇒ za vlády **Achaimenovců** (**6.-4. století př. n. l.**)
- ⇒ **administrativní** i **dorozumívací** jazyk celé říše
- ⇒ rozšíření aramejského písma

* *aramejské písmo*

- ⇒ vycházelo z písma **foinického**
- ⇒ **alfabetické** písmo
- ⇒ psané **zprava doleva**
- ⇒ časem se proměnilo, zavedeno **oddělování slov** v textu
- ⇒ psalo se většinou na organické materiály **štětcem** nebo **perem**

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

aramejština

* *dochované texty*

- ⇒ *administrativní* texty a *nápisy panovníků*
- ⇒ části biblických textů **Starého zákona** - *biblická aramejština*
- ⇒ objeveny v **Egyptě, Palestině, Arábii, Afghánistánu a Malé Asii**
- ⇒ několik stručných *glos* (Gn 31,47 a Jr 10,11)
- ⇒ části knih **Daniel** (2,4b-7,28) a **Ezdráš** (4,8-6,18 a 7,12-26)

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV *aramejština*

* koncem **1. tis. př. n. l.** - rozdělení na dvě větve zahrnující několik **pozdně aramejských dialektů**

* **západoaramejské dialekty**

⇒ samaritánská aramejština

⇒ křesťansko-palestinská aramejština

⇒ nabatejština

⇒ palmyrština

⇒ židovská aramejština - (např. některé kumránské texty)

* **východoaramejské dialekty**

⇒ syrština

⇒ aramejština babylónského Talmudu

* období užívání aramejštiny skončilo až nástupem arabské invaze v **7.-8. století n. l.** - její funkci převzala **arabština**

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

hebrejšтина

* *zápis*

- ⇒ zprvu tzv. *kanaánské písmo* (také *kanaánsko-hebrejské* či *starohebrejské*)
- ⇒ po návratu z *babylónského zajetí* - písmo *kvadrátní*
- ⇒ psaní zprava doleva a nepsaly se samohlásky
- ⇒ v době, kdy hebrejšтина *přestala být běžně používána* - tzv. *polosouhlásky* pro označení *dlouhých samohlásek*
- ⇒ ještě později - *diakritická znaménka*, tečky a čárky
  - ⇒ až v průběhu *2. pol. 1. tis. n. l.*
- ⇒ *kvadrátní písmo* se brzy rozšířilo - později i k zápisu *aramejštiny* a dalších *semitských jazyků*

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

hebrejšťina

vývojové fáze

* *biblická (klasická) hebrejšťina*

- ⇒ starší knihy **Starého zákona**
- ⇒ kol. pol. 1. tis. př. n. l. - jako mluvený jazyk *aramejšťina*
- ⇒ hebrejšťina *literárním jazykem* - vznikala další díla

* *střední (mišnaická) hebrejšťina*

- ⇒ vychází z mluveného jazyka **Judska** v období přelomu letopočtu
- ⇒ silně ovlivněna *aramejšťinou*
- ⇒ některé *kumránské texty, Mišna*

SEVEROZÁPADNÍ VĚTEV

hebrejšťina

* středověká hebrejšťina

- ⇒ jazyk liturgický, literární a jazyk studia židovské tradice
- ⇒ často se *mísila* s jazyky místního obyvatelstva
- ⇒ **Aškenázové** - na základě němčiny jazyk *jidiš*
- ⇒ **Sefardi** - *ladino* vzniklé (vliv španělštiny a portugalštiny)

* moderní hebrejšťina (ivrit; עִבְרִית)

- ⇒ *programově* vytvořený jazyk
- ⇒ převzala většinu *morfologie* z hebrejštiny *biblické*
- ⇒ syntax *slovesných tvarů* z hebrejštiny *mišnaické*
- ⇒ *pojmosloví* a *větná skladba* pod silným vlivem evropských jazyků

JIHOZÁPADNÍ VĚTEV

arabština

- * v současnosti ***nejpoužívanější*** semitský jazyk **BV**
- * od Maroka přes celou severní Afriku, na Arabském poloostrově, v Sýrii, Iráku
- * arabské menšiny žijí v **S a J Americe**, **ve střední Africe a ve střední Asii**
- * ***náboženský*** jazyk celého ***islámského světa***

Arabové - poprvé v ***asyrských*** pramenech z 1. pol. 1. tis. př. n. l. (*aribi, arabi, arubu* nebo *arbaia*)

⇒ zřejmě o ***severoarabské kmeny*** pohybující se v oblasti dnešní **Sýrie, Palestiny** a **S části dn. Saúdské Arábie**

⇒ žili ***kočovním*** či ***polokočovním*** životem, sídlili v oázách nebo kočovaly ve stepních a pouštních oblastech

JIHOZÁPADNÍ VĚTEV

arabština

vývojové fáze

* protoarabština

- ⇒ nápisy z období od **5. stol. př. n. l.** do **4. stol. n. l.**
- ⇒ mnoho **dialektů** - dvě velké skupiny
  - ⇒ **severní** - krátké nápisy v **Syrské poušti a S Arábii**
varianty západosem. hláskového písma
  - ⇒ **jižní větev**

stará jihoarabština

monumentální texty z oblasti dnešního **Jemenu**

jihosemitské hláskové písmo

od **1. třet. 1. tis. př. n. l.** do **6. stol. n. l.**

KONEC